

A kastély

A KASTÉLY ATTÓL KASTÉLY
HOGY ESTEDÜL VAN
SZÓBÁJT EGY MEGSZELDITETT
HIÁNY LÁNYA
A MASHITÓK VALÓ TÁVOLSÁG
TARTVA EGYBEN
NEKIFESZÜL FALAINAK

én

vagyok

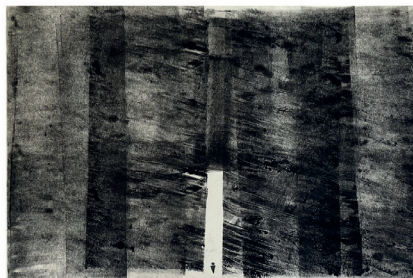
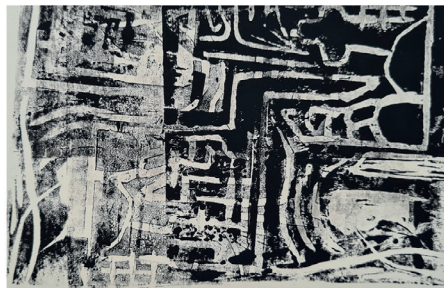
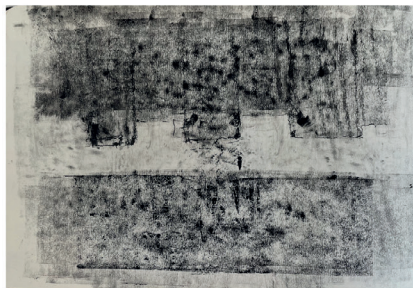
Ország Lili kiállítás
a Kiscelli Múzeum templomterében

Rézsó Balázs, Schauermann János, Szendrey Bálint

A kastély én vagyok

**Ország Lili kiállítás
a Kiscelli Múzeum templomterében**

**Tudományos Diákköri Konferencia
BME Építészmérnöki Kar
Középülettervezési Tanszék
Építészet és emlékezet Stúdió
TDK 2023**

**ZÁVADA PÉTER
AZ ALLEGÓRIA TERMÉSZETÉRŐL**

A pusztában áll egy kőkapu.
Körüllengi a hatalom emléke.
Ha belépnék rajta, egy büszke,
de eltékozolt múltban találnám magam.

Következmények nélküli romkapu.
Az előbb kihajítottak rajta egy követ.
Megkerülöm, de senki sincs mögötte.
Átlátszó, korszakokat összekötő hiány.

Most valaki kilép a boltív alól.
Nem látom, ki az, hátulról éri a fény.
A hatalom az arc napfogyatkozása.
Árnyékot vet saját magára.

A szemöldökkövön felirat.
Nem értem, és ez a hatalomnak előny.
Minden szava behelyettesíthető.
Mire kibetűzőm, mást jelent.

Amikor elkezdünk Ország Lili életművével foglalkozni, elsősre távoli és rejtélyes volt. Nem igazán tudtuk, hogyan kellene hozzákezdeni, megfogni ezt az egész témát. Ez a feltűnően gazdag szimbolikájú, mély és spirituális életmű nagy falatnak tűnt, de már az elejétől fogva nagy hatással volt ránk. Aztán ahogy egyre inkább kezdtünk utánaolvasni a jelentéseknek és hatásoknak, elkezdett összeállni egy nagy egészzé, kirajzolódott előttünk az a gazdag kapcsolati háló, amiben ezek a festmények léteznek. Szeretnénk átadni másoknak is ezt a fajta kincskeresési örömet, és rámutatni, milyen sok minden meghúzódhat egy-egy kép mögött, megismertetni Ország Lilit úgy, ahogy mi is megismertük Őt és az univerzumát.

Az installációnk célja közelebb hozni a látogatókat Ország Lilihez, megadni egy olyan érzelmi-hangulati alapot, ami elősegíti a művek értelmezését. Elképzelésünk szerint az installációnkban megtett utat követően a kiállítást szemlélve már sokkal személyesebb élmények alapján tudjuk értelmezni ezeket a műveket, képessé válunk nagyobb mértékben befogadni és átérezni a festmények jelentéseit.

A hangulati közelítésen túl célunk megmutatni Ország Lili műveinek kulturális kontextusát, gyökereit, környezetét és azt a gazdagságot, ami a képek mögött rejlik. Ha bepillantást nyerünk abba a korszakba, amiben ezek a képek születtek, máris közelebb érezhetjük magunkat hozzájuk. Azt gondoljuk, hogy Kafka Kastélya segíthet értelmezni ezt az életművet, hisz hangulataiban és szimbólumaiban is leírja, ábrázolja ezt a korszakot és azon belül Ország Lili műveit is. Célunk megmutatni, hogy ezek a művek nem csak magukban léteznek, nem csak az életmű keretein belül értelmezhetőek, hanem egy nagyon gazdag kulturális közeg részei, és ezek mind segítenek minket abban, hogy végső soron átérezhessük annak a korszaknak az atmoszféráját, amiben készültek, amit megörökítenek.

Ország Lili festészete mellé szeretnénk odahelyezni Franz Kafka regényeit, Závada Péter és Pilinszky János költészetét és Bálint Endre grafikai munkáját, mert szeretnénk megmutatni, hogy ezek mind szoros kapcsolatban állnak egymással, és együtt egy sokkal egészségesebb képet kapunk. Kirajzolóddik egy lelkiállapot, ami segít jobban érteni ezeket az alkotásokat egyéssel, és egymáshoz való viszonyukban is. A fő érzelmeket, hangulatokat, amiket ezek az alkotások feltárnak nekünk, szeretnénk építészeti eszközökkel megragadni, így a téri viszonyok, a hangok és a fények is mind az átélés felé vezetnek.

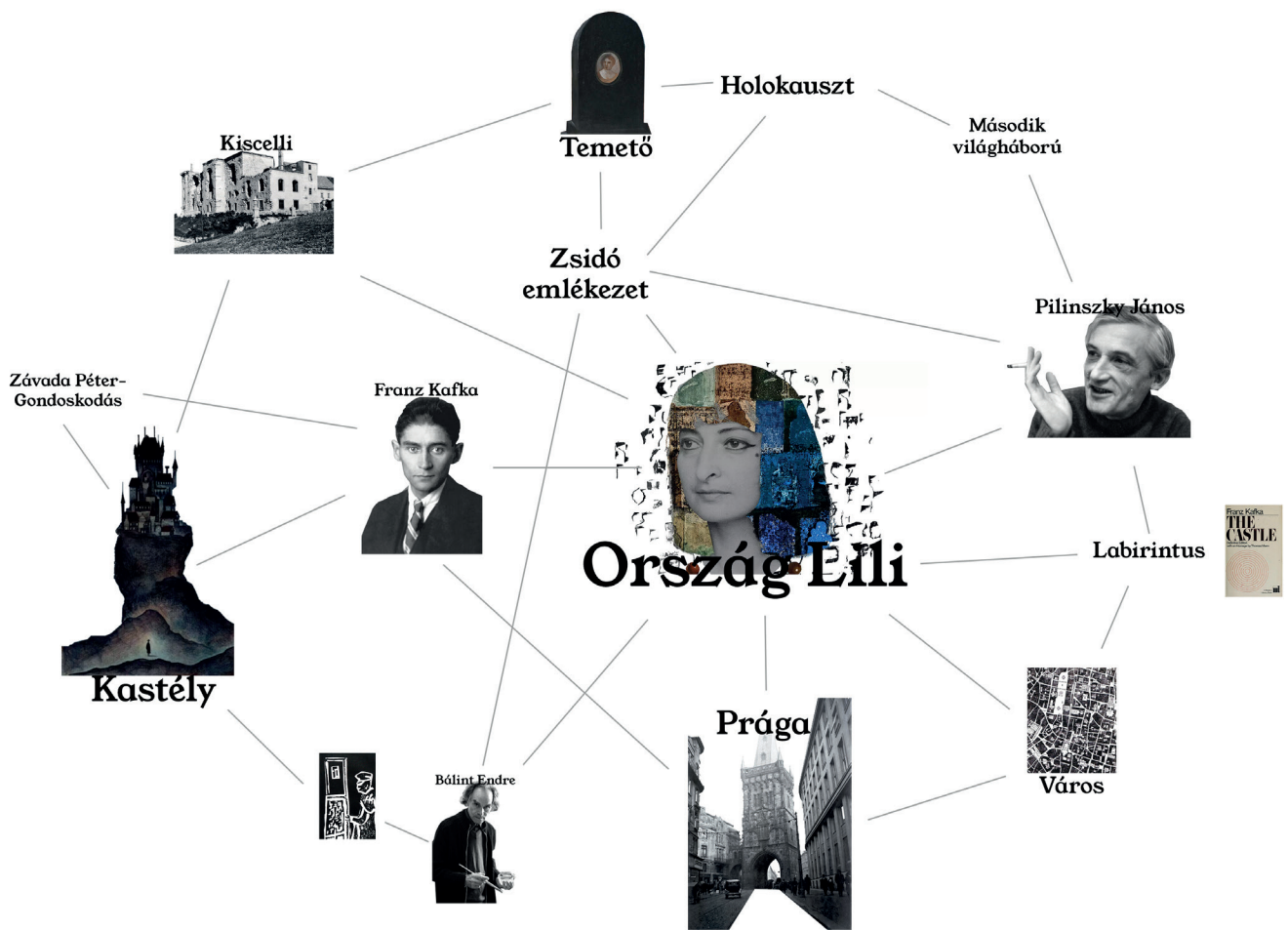
Az installációnk tereivel és hangulataival egyre inkább ráközelít Ország Lili személyére és munkásságára, valamint leköveti azt az időbeli utazást is, amit a munkássága során, kutakodása révén megtett előttünk.

Az installációnk által a látogató bepillantást nyer Ország Lili művészetének rétegeltségébe, megmutatva érzelmi és jelentésbeli gazdagságát, ezzel közelebb hozza műveit.

Végigvisz minket hasonló érzelmi impulzusokon, amik Ország Lilire is nagy hatással voltak, amelyekre ő is utal, amikkel ő is dolgozott, így egy, az övéhez jobban hasonlító szemszögből nézhetjük ezeket a képeket, ezzel átélhetünk valamit abból, amit egy magyarországi zsidó származású művész ezekben az évtizedekben átélhetett.

Szinte az alkotó emlékein keresztül jutunk be a kiállítótérbe, kissé az ő helyébe helyezkedve.

Mi, akik nem éltünk ebben a korszakban, csak halványan sejthetjük, milyen lehetett, de szeretnénk ezzel az installációval és az utána levő kiállítással mégis elérni, hogy egy kicsit átérezhessük, mert ezek az érzelmek, üzenetek ma is nagyon relevánsak és fontosak.

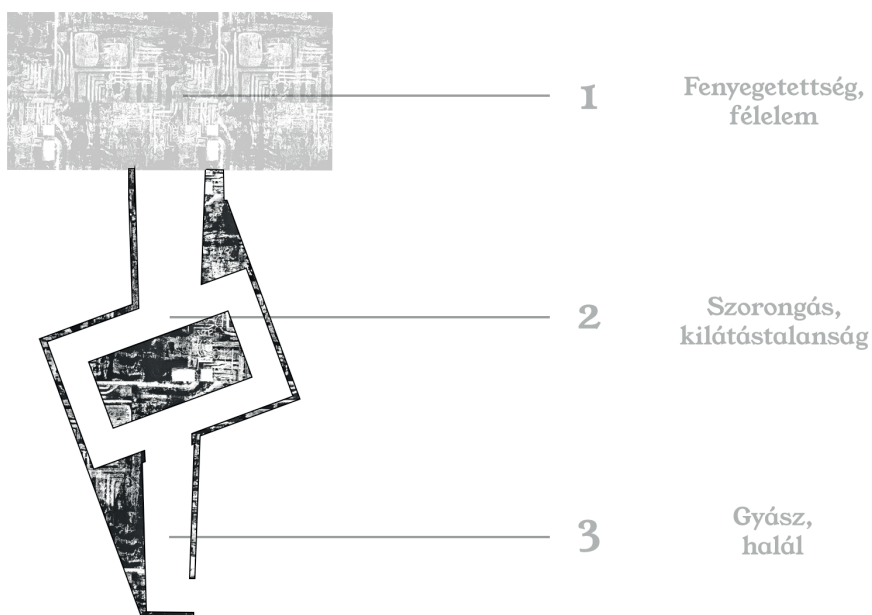

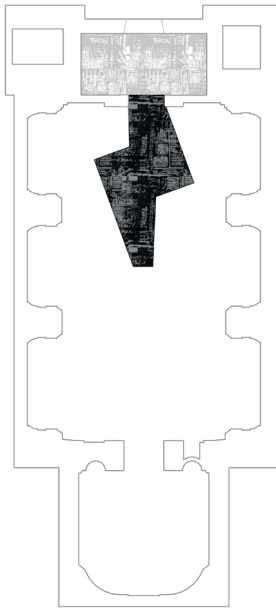
Az installációnk egy útvonal, ami a kiállítás kezdetét jelenti, ezen keresztül juthatunk be a templomtérbe. Az útvonal három megállóból áll, mindhárom megálló egy-egy fontos érzelem köré épül, egy-egy jellemző hangulatot fog meg.

Az első megálló a fenyegetettség és a félelem helye, ez az állomás a korszakot mutatja be, főként az 1945-56 közötti időszakot, ennek a korszaknak jellemző hangjaival és archív felvételeivel. Ez egy Ország Lili és az egész világ számára is nagyon meghatározó, tragikus és traumatikus időszak, hatása megkérdőjelezhetetlen.

A második stáció a szorongás és a kilátástalanság állapotát szimbolizálja. Ez a középső megálló összeköti az első és az utolsó részt, a korszakot Lilivel, mindezt Kafka Kastélyán keresztül. Ez a mű pontosan leírja a korszak közhangulatát. Művészként még inkább közelebb érezhette magát az ember Kafka világához ebben a korszakban. A Kastély gyakorlatilag lehetővé teszi a kor megértését, pontosan beszél annak atmoszférájáról. Mi azt szeretnénk megmutatni, hogy milyen szoros kapcsolatban áll ez a mű Ország Lili életével és alkotásaival.

A harmadik megálló a gyászt és a halál közelségének érzését dolgozza fel Lili személyes élményein és alkotásain keresztül, illetve szoros barátjának, Pilinszky Jánosnak a szavaiból inspirálódva. A temetkezés és annak hiánya a kor meghatározó jelensége volt, már-már szimbolikus jelentéssel is bír. Lili személyes témáit, helyeit és a múlt irányába történő kutakodását is magába foglalja.

A három helyszín bejárása során a látogatók találkozhattak Ország Lili korának fojtogató és mindent meghatározó atmoszférájával, a festmények szimbólumaival és keletkezésük körülményeivel, ráláthattak, hogy ezek a képek milyen gazdag referenciahálóban léteznek, és megismerhették Ország Lili személyes kötődéseit helyekhez, korokhoz és emberekhez. Ez a gazdag és sokrétű érzelmi impulzus motiválja a látogatókat, hogy akár energiát befektetve is, de érteni próbálják a kiállított képeket, valóban beleássák magukat Ország Lili műveibe, és azokon keresztül a korszak megértésébe.

Az első helyszín tehát a korszakkal foglalkozik. Az első számú cél, hogy hassunk a látogatók érzelmeire, és elindítsuk őket ezen az útvonalon, ráhangoljuk őket arra, ami következni fog.

A félelem, a fenyegetettség és a kitettség nagyon meghatározó érzelmei ennek az időszaknak. A második világháború és a holokauszt pusztítása és traumája ott van mindenhol, körülvesz bennünket. A háború utáni diktatúra és erőszak nem engedi fellelegezni az embereket, 1956-ban megismétlődik, amiről azt hittük, már nem jön el többé. A korszaknak - ahogy Bálint Endre egy Lilinek írt levelében fogalmaz - nagyon erős karkai atmoszférája van. A lerombolt városok romjainak füstjétől nem látni a kék eget. Az ember jogosan érezheti fenyegetve magát, nincs biztonságérzete, valahogy sosem lehet az ember jó helyen. Ezeket a benyomásokat próbáljuk meg ennél a megállónál építészeti eszközökkel megfogni. A tágas és magas térben egy erős reflektorszerű vetítés zajlik a plafonról a földre, és nekünk ezen kell átsétálnunk. A korszak gyorsan változó és szimultán történő, villogó képei és a mindent körülvevő atmoszférikus zajok teremtik meg a hely hangulatát. A képek és a hangok egymásra rétegződő, zavaros és riasztó sokasága keltik a kívánt érzelmeket a látogatóban, illetve az a furcsa és szokatlan tapasztalás, hogy az ember léptei a vetítésen keresztül vezetnek.

A vetítés videóanyaga az alábbi linken, vagy a qr kód beolvasásával megtekinthető:

https://drive.google.com/file/d/121-NN3AEM6hTm_EAjPpYdF93dQ75592i/view?usp=sharing

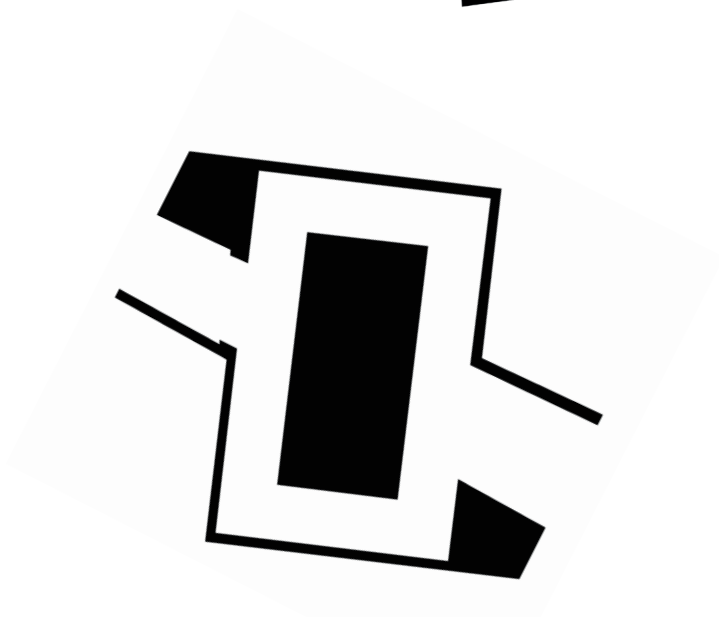
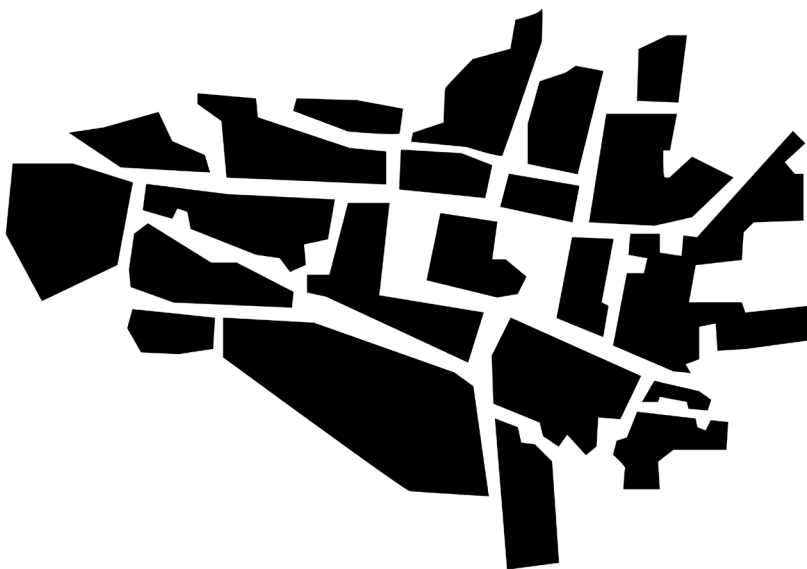
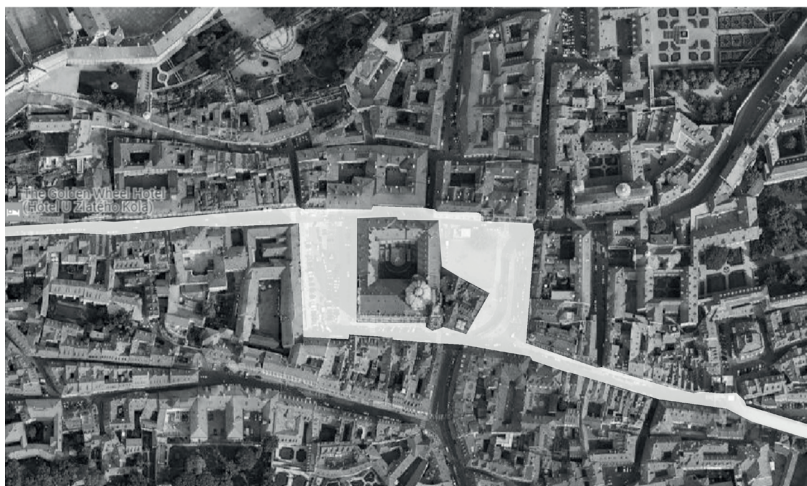

Hosszmetszet

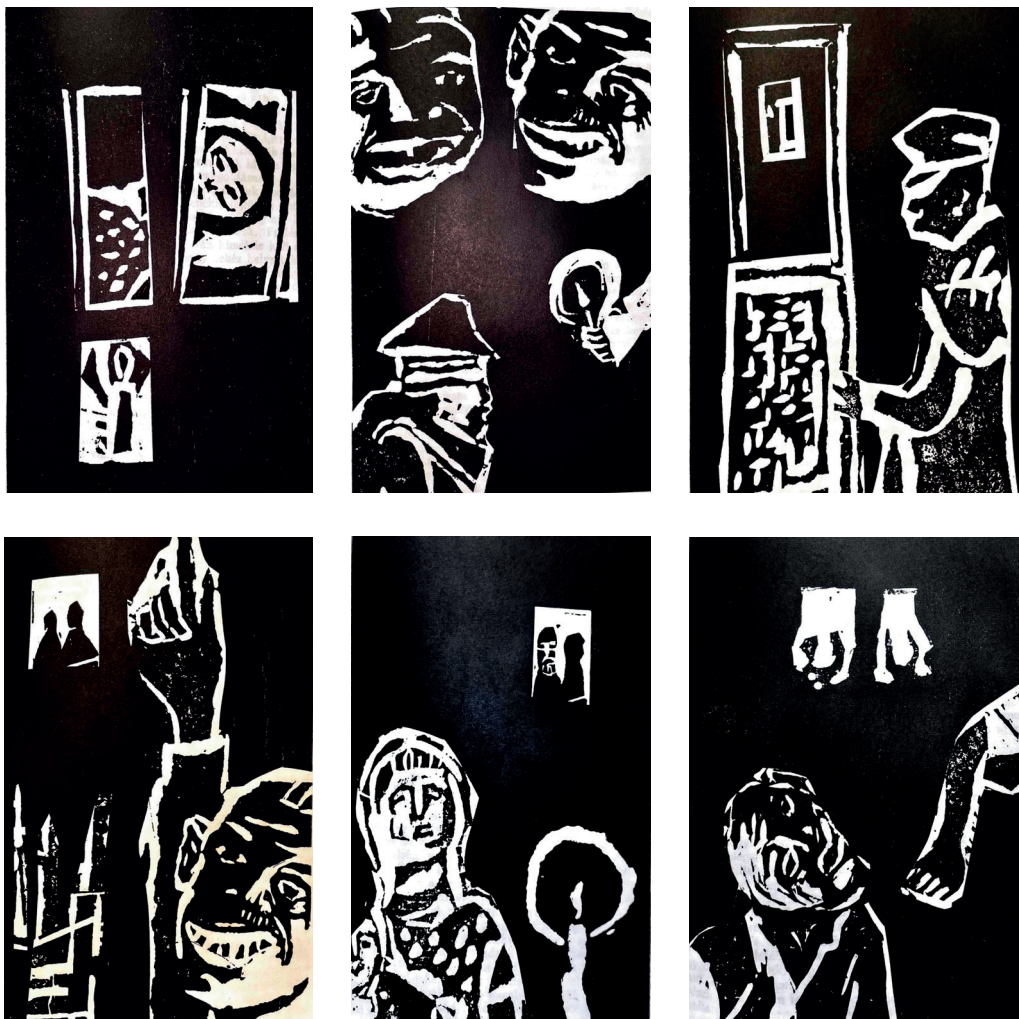
Installációnk második része talán a legkomplexebb tartalmú szakasz. Itt szeretnénk bevonni Franz Kafkát, megmutatva a kapcsolatot a két művész között. Elsősorban mi a Kastélyal és annak szimbolikájával foglalkozunk, de az író többi műve is nagy hatással volt Ország Lilire, ahogy azt a levelezéseiben is említi. Pilinszky János egy 1978-ban készült TV-interjúban így fogalmaz: *“Nézd, nagyon fontos tényező; de hogy mi a kor mondanivalója...? Tudniillik nem biztos, hogy az, amiről beszél. Hát hiszen mikor – nagy példát mondok, ugye – úgy éreztük, Thomas Mann beszél a korról, kiderült, hogy Kafka.”* A Kastélyt olvasva átérezhetjük a kor hangulatait: a kilátástalanságot, a reménykedést valami reménytelen harc értelmében, a szorongást, egy egyre ellenségesebb és szürreálisabb világot, illetve valami messzi és elérhetetlen hatalomhoz való viszonyt. Ez a mű egy nagyon fontos regénye a 20. századnak, magába foglalja mindazt, ami körbevette akkoriban az embereket, és személyesen is fontos volt Ország Lilinek és a környezetének is. Tehát maga a regény is fontos Ország Lili művészetének értelmezése kapcsán, de maga Kafka is fontos személy.

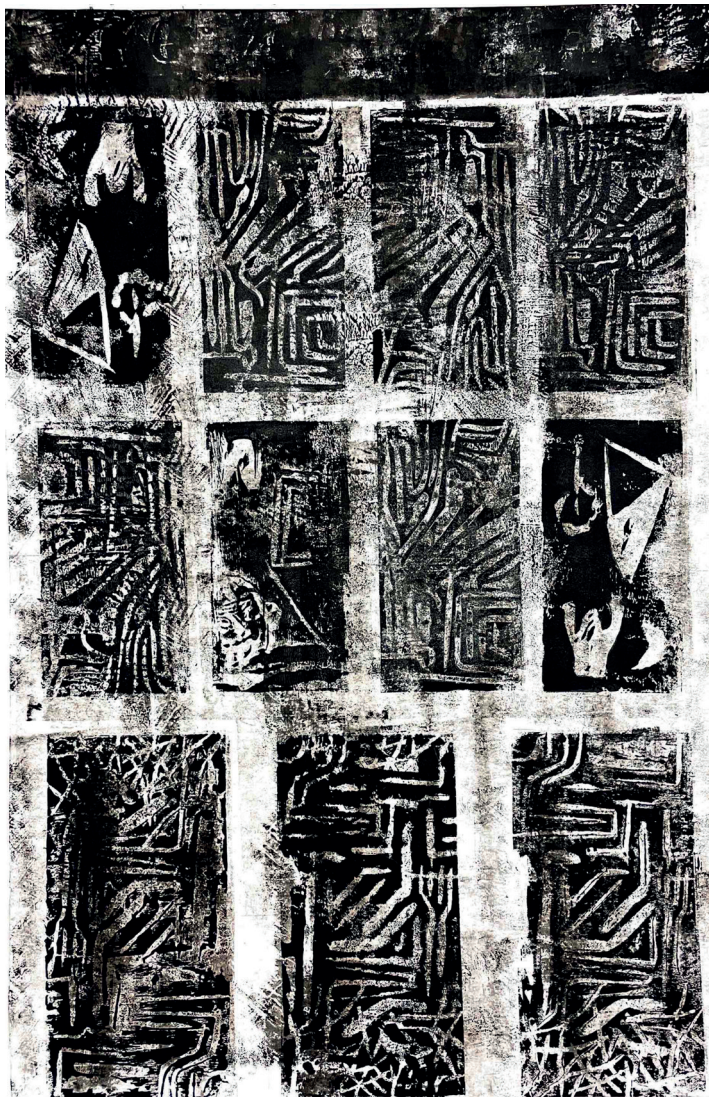

A prágai útvonal téri inspirációja

Ennek a helyszínnek a téri elrendezését is a Kastély ihlette. Prágában, Kafka szülővárosában - ami Ország Lilinek is egy nagyon fontos helyszín a prágai régi zsidó temető miatt - a városból a kastély (vár) felé vezető úton futunk bele egy olyan téri szituációba, ami inspirált minket. Egy térre érkezünk, aminek az átellenes oldalán megy tovább az út, de a tér közepén áll egy nagy épülettömeg, amibe beleütközünk, mindenképp ki kell kerülni valamelyik irányba. A szűk és magas térben átélhetjük a szorongató kilátástalanság érzését. Egy döntési helyzet áll előttünk, amiben nem tudjuk, mi alapján kéne választanunk, mindezt a kastély felé vezető úton. A művészeti kontextust gyarapítva és a hangulatot erősítve hoznánk be itt Závada Péter Gondoskodás című kötetéből egy kortárs megzenésített verset. A zene hangulata hozzájárul az elérni kívánt hatáshoz, valamint a vers is karkai (és egyaránt Ország Lilihez is kapcsolható) szimbólumokat használ, ami ebben a környezetben értelmezve tovább erősíti a hely szellemét. Továbbá fel szeretnénk használni Bálint Endre A Kastély 1964-es kiadásához készült linóleummetszet grafikáit is, ő Ország Lili személyes barátja, egy időben mestere és munkatársa, illetve aktív levelezőtársa volt.

Bálint Endre A Kastélyhoz készült grafikái

A síkátorokra emlékeztető térarányokat szerettük volna megtámogatni a falakra készült mintázatokkal. Erre Bálint Endre egy másik munkája volt inspirációnk (Dream about the Cemetery). A szorosan egymáshoz tapadó házakból álló városi falon szigorú raszter jön létre a nyílások kiosztását követően. Ezekbe a sötét foltokba kerülnek be Bálint Endre grafikái Ország Lili formavilágát idéző textúrákkal együtt.

A harmadik helyszínen Ország Lili két festményéből indultunk ki, az egyik a prágai régi zsidó temetőt ábrázoló „Vizio” illetve “A Kiscelli Múzeum udvara” című képek. Az utóbbiról Ország Lili így ír egy levelében: “A kiscelli kastély udvarán készült kép. Ezen az udvaron az 50-es években „szobortemető” volt. Torzók, lefűrészelt karok, fejek, tagok tömege mészkőből, márványból. Olyanok voltak a szürrealisztikus, “unheimlich” környezetben, mint a kivégzett emberek. Halált, félelmet, szorongást idéztek méltán, a korszakot jellemezték, amelyben készült.”

A halállal, gyással és a temetkezéssel foglalkozó utolsó szekciót tényleg Pilinszky János 1969-ben Ország Lili római kiállításának bevezetőjéül írt szövegének egy része inspirálta: “Egy olyan temető, amely temetkezőhelyül se szolgált senkinek többé.” Ókeresztény és ókori zsidó sírkamrák jutottak eszünkbe, ezeket, illetve az ezekhez vezető kazamatákat, alagútrendszeret szeretnénk megidézni, ami foglalkozik egyrészt a már említett témákkal és érzelmekkel, másrészt utal Lilinek a múlt idők felé irányuló művészeti pályájára. A későbbi festészeti szakaszaiban kutatott ősi városok, írásjelek fontos részei az életművének. Ez a kiemelten spirituális töltetű, alacsony és szűkös, boltíves hely az utolsó állomás, mielőtt kilépünk a templomtér nagyvonalú kiállítási terébe.

Az installációnk falait végig a művész ihlette, általunk készített linóleum-metszéssel készült mintázat borítja, a második megállónál kiegészülve Bálint Endre grafikáival. Ezek az utolsó állomásnál a világítás tárgyává válnak, ezzel utalva ezeknek az ősi temetkezési helyeknek a gazdagon díszített, festett felületeire.

Az út folyamán fokozatosan szűkülő terek, halkuló hangok és csillapodó fények is mind egy irányba vezetnek minket. Az 50-es évek villogó és zajos, erőszakos légköréből, a Kafkai prágai óváros inspirálta téren keresztül eljutunk egy ókeresztény temetkezési helyre. Ez az útvonal építészeti eszközeivel is közelíteni és megértetni szándékozik a látogatókkal Ország Lili művészetét, és szimbolizálja azt az időbeli utazást is, amit Ország Lili megtett művészi pályája során.

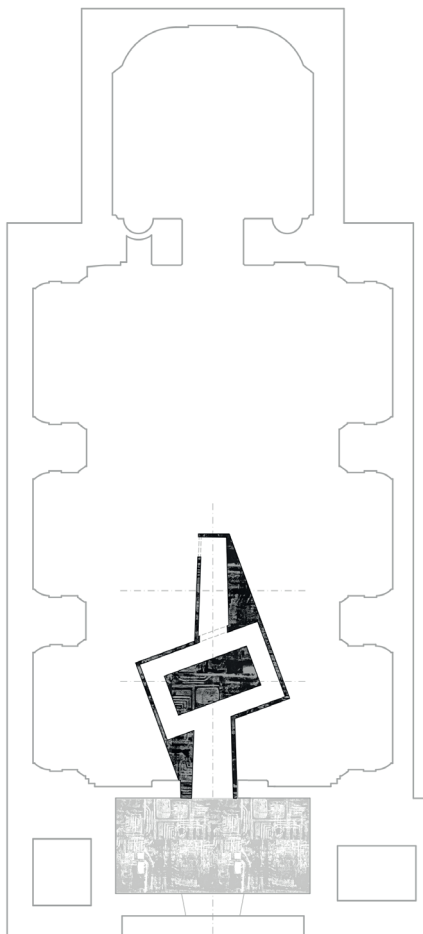
A templomtérből nézve az útvonalat egy homogén, fekete tömeg foglalja magába, melynek formáját a belső terek határozzák meg. Az így létrejövő tárgyyszerű tömeg a kiállítási teret különböző térrészekre osztja.

Az installáció külső burka a templomtér falait kiegészítve további kiállítási felületet biztosít képek, szövegek számára, elképzelésünk szerint szervezi a kiállítást. A kijárat a tér ellenkező végében kap helyet. Installációnk nem tartalmazna semmilyen magyarázó szöveget, a bent megteremtett atmoszférák vannak hatással a látogatókra. Azonban kilépve a kiállítási térbe a bent átéltekkel kiegészítve lehetne felvezetni, bemutatni különböző témaköröket, visszautalva és gazdagítva a nyitó élményeket.

Az installáció kezdőpontja a templom régi főbejáratához szerveződik, ez megközelíthető az épületegyüttesen belül (a csigalépcsőn keresztül), vagy jó idő esetén a főkapun át. Fontos szempont, hogy a kiállítótér csak az installáció bejárását követően táruljon fel a látogató előtt.

Az első állomás a 9,5x4,6 m-es alapterületű, a templomtérrel megegyező belmagasságú, egykori karzat alatti tér, ahova a vetítés a padlófelületre történik.

Az installációnk tömege szerelt szerkezetű, homogén megjelenésű. A második szakasz a középtengelyen álló boltíves nyíláson közelíthető meg. Az útvonal kezdőszélessége 2 m. A második szakaszon az installáció felfele nyitott, vízszintes lezárása nincs, az oldalsó falak befelé enyhén lejtenek, ezzel is vizuálisan magasítva a teret. A harmadik szakasz boltíves záródású, folyamatosan szűkülő (1,5-1,2 m) szélességű és csökkenő belmagasságú tér.

Irodalomjegyzék

BARCZA Réka: Ország Lili elfeledett tévéfelvétele. *Fidelio*, 2022.

<https://fidelio.hu/vizual/orszag-lili-elfeledett-tevefelvetele-kulonleges-felfedezes-sel-zarult-a-fidelio-kutatasa-173140.html>

„Nevettetésre és nevetésre vágyom” – Ország Lili elfeledett tévéfelvétele:

<https://youtu.be/xPks2Pgi2yg?si=dN7R3BBKBO4ik7y->

ZSEMBERYNÉ ÁRVAI Mária: Történelem és emlékezet között: Ország Lili

művészete. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar, Doktori Disszertáció, 2019.

BORUS Judit (szerk.) - BÉKEFI Eszter (szerk.) - ÁRVAI Mária (szerk.) - ZSOLDOS

Emese (szerk.): "...a világból a fényeket..." Ország Lili levelezése.

Budapest: Magyar Nemzeti Galéria, 2017.

Fővárosi Képtár: A kiscelli múzeum épülete

https://fovarosikeptar.hu/a-kiscelli-muzeum-epulete/?fbclid=IwAR1Tn2eu9GFbgc-V3zsMPG_k4-HG1CO0TB7yC2iAIJzXuKCW-7GYGQSVdYZQ

GÖTZ Eszter: Körkörös idő, Magyar múzeumok, 2016.

http://archiv.magyarmuzeumok.hu/kiallitas/3748_korkoros_ido/print?fbclid=IwAR-0gtEKjphrDCcuvGZgaDjfnFj2hsU6Ja7zZ74dwx3fvwOXgAg9KuVUT9Go

FARKAS Zsófia: Zsidó temetők hatása a XX. századi magyar

képzőművészetben, Milev.hu, 2020.

https://www.milev.hu/kutatasblog/october-29th-2020?fbclid=IwAR1-bGhr-SVBRf18ckIV6zLMTaeEIHbjvU9_Xs9bq9mRjrd9nglTHV0725bA

Irodalom:

KAFKA, Franz: A Kastély, Budapest: Európa Könyvkiadó, 1964.

ZÁVADA Péter: Gondoskodás, Budapest: Jelenkor Kiadó, 2021.

Bálint Endre grafikai munkái:

Franz Kafka: A Kastély 1964-es kiadásához készült grafikák

Bálint Endre: Dream about the Cemetary, Magyar Nemzeti Galéria

<https://en.mng.hu/artworks/39815/>

<https://vintage.hu/artists/modern/balint-endre/balint-endre>

A vetítés videóanyagához felhasznált források:

PILINSZKY Jánossal készült TV-interjú 1978.

<https://www.youtube.com/watch?v=Xka8jpMXYiw&t=3073s>

The trinity test, 1945.

https://youtu.be/_7fKlk441dQ?si=RB8kPYEfYXEGl517

CHOPIN: Ballade no. 1 in G minor, op. 23

https://youtu.be/jHfQCfUTIXE?si=cTW5cU6IMQsNkao_

POLAŃSKI, Roman: A Zongorista

<https://youtu.be/HzIFfywM31Q?si=-g1I5Xt9ZWmPgxJh>

Budapest a második világháború után, 1945.

<https://youtu.be/pmhOjDDuw2M?si=ghs0665DtADbzfmx>

Budapest, 1956-os forradalom

<https://youtu.be/BXaCwLXJc3E?si=8ZmIcRSqUPiA1SF>

képek:

<https://fortepan.hu>

<https://kafkamuseum.cz/en/photogallery/>

„Az a muzikus, akinek zeneszerzői tevékenysége 1945 után bontakozott ki Magyarországon, pályája alakulását tekintve úgy érezhette magát, mintha labirintusban járna: itt is, ott is falakba, tilalmakba, tekintélyekbe, s nem utolsó sorban szellemi és valóságos határokba ütközött. Ennek a labirintusnak a pontos feltérképezése – bár immár történelmi távlatból pillanthatunk rá, s az első értékelési kísérletek meg is történtek – még a jövő feladata.”

Batta András

<https://mek.oszk.hu/02100/02185/html/543.html>

makett részlet

A kastély

A KASTÉLY ATTAL KASTÉLY
HOGY ESTEDUL VAN
SZÓBÁIT EGY MEGSZELDITETT
HIMNY LAKJA
A MÁSOKTAL VALÓ TÁVOLSÁG
TARTVA EGYZEN
NEKIFESZÜL FALAINAK

én

vagyok

Az installációnk célja közelebb hozni a látogatókat Ország Lilihez, megadni egy olyan érzelmi-hangulati alapot, ami elősegíti a művek értelmezését. Elképzelésünk szerint az installációkban megtett utat követően a kiállítást szemlélve már sokkal személyesebb élmények alapján tudjuk értelmezni ezeket a műveket, képessé válunk nagyobb mértékben befogadni és átérezni a festmények jelentéseit.

A hangulati közelítésen túl célunk megmutatni Ország Lili műveinek kulturális kontextusát, gyökereit, környezetét és azt a gazdagságot, ami a képek mögött rejlik. Ha bepillantást nyerünk abba a korszakba, amiben ezek a képek születtek, máris közelebb érezhetjük magunkat hozzájuk. Azt gondoljuk, hogy Kafka Kastélya segíthet értelmezni ezt az életművet, hisz hangulataiban és szimbólumaiban is leírja, ábrázolja ezt a korszakot és azon belül Ország Lili műveit is. Célunk megmutatni, hogy ezek a művek nem csak magukban léteznek, nem csak az életmű keretein belül értelmezhetőek, hanem egy nagyon gazdag kulturális közeg részei, és ezek mind segítenek minket abban, hogy végső soron átérzhessük annak a korszaknak az atmoszféráját, amiben készültek, amit megőrkítettek.

Ország Lili festészete mellé szeretnénk odahelyezni Franz Kafka regényeit, Závada Péter és Pilinszky János költészetét és Bálint Endre grafikai munkáját, mert szeretnénk megmutatni, hogy ezek mind szoros kapcsolatban állnak egymással, és együtt egy sokkal egészségesebb képet kapunk. Kirajzolódik egy lelkiállapot, ami segít jobban érteni ezeket az alkotásokat egyesével, és egymáshoz való viszonyukban is. A fő érzelmeket, hangulatokat, amiket ezek az alkotások feltárnak nekünk, szeretnénk építészeti eszközökkel megragadni, így a téri viszonyok, a hangok és a fények is mind az átélés felé vezetnek.

Az installációnk tereivel és hangulataival egyre inkább ráközelít Ország Lili személyére és munkásságára, valamint leköveti azt az időbeli utazást is, amit a munkássága során, kutakodása révén megtett előttünk.

Az installációnk által a látogató bepillantást nyer Ország Lili művészetének rétegeltségébe, megmutatva érzelmi és jelentésbeli gazdagságát, ezzel közelebb hozza műveit.

Végigvisz minket hasonló érzelmi impulzusokon, amik Ország Lilire is nagy hatással voltak, amelyekre ő is utal, amikkel ő is dolgozott, így egy, az övéhez jobban hasonlító szemszögből nézhetjük ezeket a képeket, ezzel átélhetünk valamit abból, amit egy magyarországi zsidó származású művész ezekben az évtizedekben átélhetett.

Szinte az alkotó emlékein keresztül jutunk be a kiállítóterbe, kissé az ő helyébe helyezkedve.

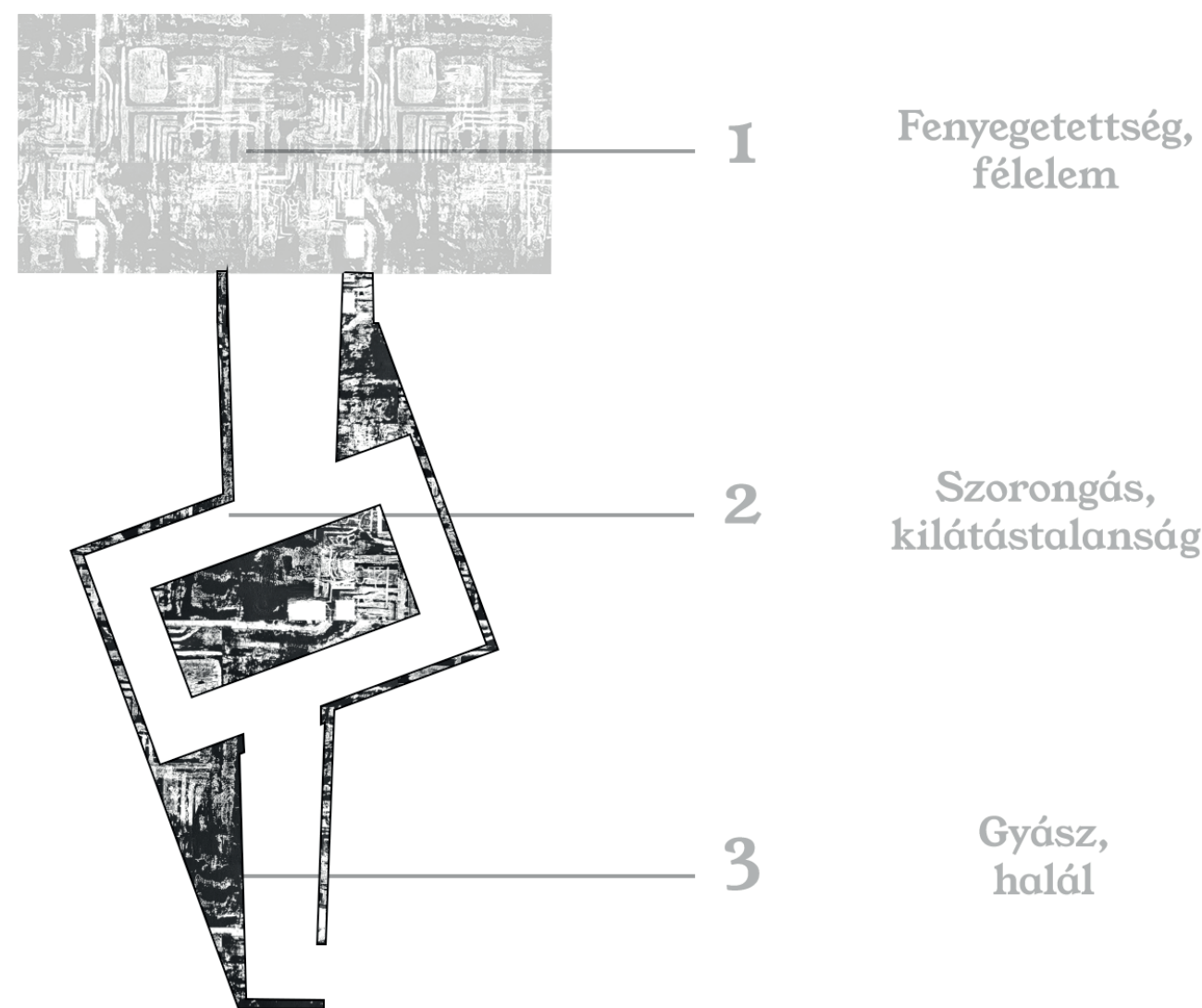
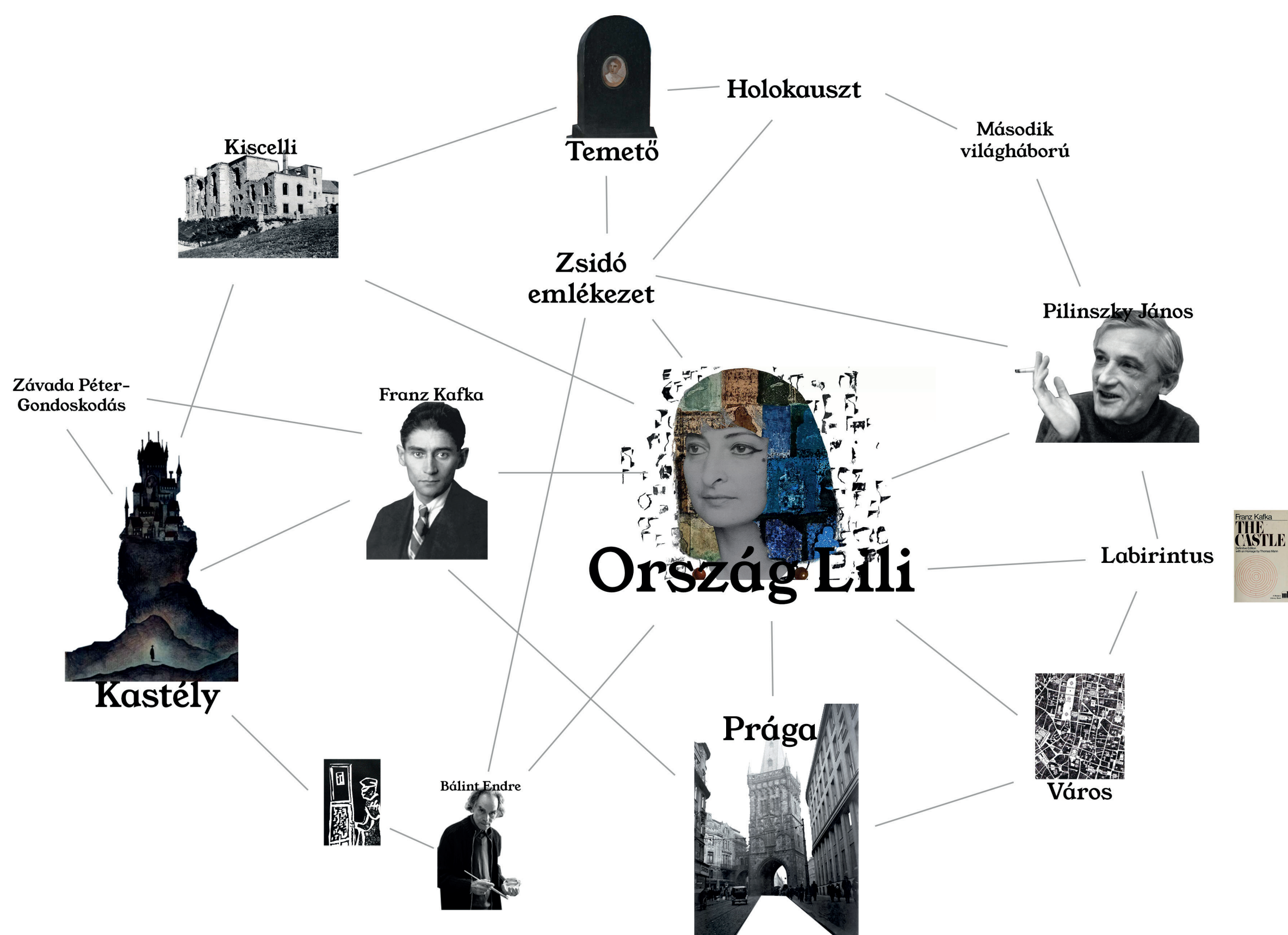
Mi, akik nem éltünk ebben a korszakban, csak halványan sejtethetjük, milyen lehetett, de szeretnénk ezzel az installációval és az utána levő kiállítással mégis elérni, hogy egy kicsit átérzhessük, mert ezek az érzelmek, üzenetek ma is nagyon relevánsak és fontosak.

Az installációnk egy útvonal, ami a kiállítás kezdetét jelenti, ezen keresztül juthatunk be a templomtérbe. Az útvonal három megállóból áll, mindhárom megálló egy-egy fontos érzelem köré épül, egy-egy jellemző hangulatot fog meg.

Az első megálló a fenyegetettség és a félelem helye, ez az állomás a korszakot mutatja be, főként az 1945-56 közötti időszakot, ennek a korszaknak jellemző hangjaival és archív felvételeivel. Ez egy Ország Lili és az egész világ számára is nagyon meghatározó, tragikus és traumatikus időszak, hatása megkérdőjelezhetetlen.

A második stáció a szorongás és a kilátástalanság állapotát szimbolizálja. Ez a középső megálló összeköti az első és az utolsó részt, a korszakot Lilivel, mindezt Kafka Kastélyán keresztül. Ez a mű pontosan leírja a korszak közhangulatát. Művészként még inkább közelebb érezhette magát az ember Kafka világához ebben a korszakban. A Kastély gyakorlatilag lehetővé teszi a kor megértését, pontosan beszél annak atmoszférájáról. Mi azt szeretnénk megmutatni, hogy milyen szoros kapcsolatban áll ez a mű Ország Lili életével és alkotásaival.

A harmadik megálló a gyászt és a halál közelségének érzését dolgozza fel Lili személyes élményein és alkotásain keresztül, illetve szoros barátjának, Pilinszky Jánosnak a szavaiból inspirálódva. A temetkezés és annak hiánya a kor meghatározó jelensége volt, már-már szimbolikus jelentéssel is bír. Lili személyes témáit, helyeit és a múlt irányába történő kutakodását is magába foglalja.

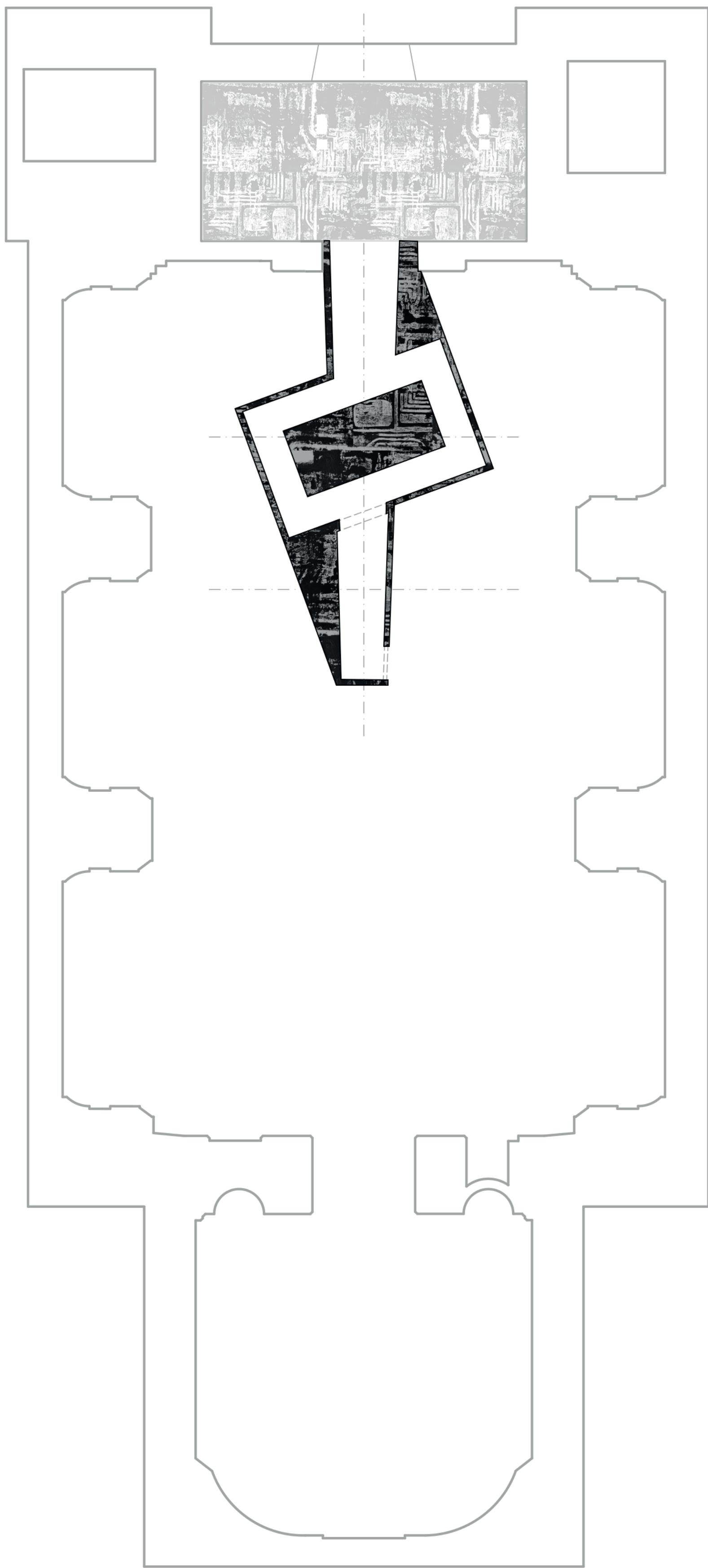

A három helyszín bejárása során a látogatók találkozhattak Ország Lili korának fojtogató és mindent meghatározó atmoszférájával, a festmények szimbólumaival és keletkezésük körülményeivel, ráláthattak, hogy ezek a képek milyen gazdag referenciahálóban léteznek, és megismerhették Ország Liliszemélyes kötődéseit helyekhez, korokhoz és emberekhez. Ez a gazdag és sokrétű érzelmi impulzus motiválja a látogatókat, hogy akár energiát befektetve is, de érteni próbálják a kiállított képeket, valóban beleássák magukat Ország Lili műveibe, és azokon keresztül a korszak megértésébe.

Az installációnk falait végig a művész ihlette, általunk készített linóleummetszéssel készült mintázat borítja, a második megállónál kiegészülve Bálint Endre grafikai műveivel. Ezek az utolsó állomásnál a világítás tárgyává válnak, ezzel utalva ezeknek az ősi temetkezési helyeknek a gazdagon díszített, festett felületeire.

Az út folyamán fokozatosan szűkülő terek, halkuló hangok és csillapodó fények is mind egy irányba vezetnek minket. Az 50-es évek villogó és zajos, erőszakos légköréből, a Kafkai prágai óváros inspirálta téren keresztül eljutunk egy ókeresztény temetkezési helyre. Ez az útvonal építészeti eszközeivel is közelíteni és megérteni szándékozik a látogatókkal Ország Lili művészetét, és szimbolizálja azt az időbeli utazást is, amit Ország Lili megtett művészi pályája során.

Az első helyszín tehát a korszakkal foglalkozik. Az első számú cél, hogy hassunk a látogatók érzelmeire, és elindítsuk őket ezen az útvonalon, ráhangoljuk őket arra, ami következni fog. A félelem, a fenyegetettség és a kitétség nagyon meghatározó érzelmei ennek az időszaknak. A második világháború és a holokauszt pusztítása és traumája ott van mindenhol, körülvesz bennünket. A háború utáni diktatúra és erőszak nem engedi fellélegezni az embereket, 1956-ban megismétlődik, amiről azt hittük, már nem jön el többé. A korszaknak - ahogy Bálint Endre egy Lilinek írt levelében fogalmaz - nagyon erős karkai atmoszférája van. A lerombolt városok romjainak füstjétől nem látni a kék eget. Az ember jogosan érezheti fenyegetve magát, nincs biztonságérzete, valahogy sosem lehet az ember jó helyen. Ezeket a benyomásokat próbáljuk meg ennél a megállónál építészeti eszközökkel megfogni. A tágas és magas térben egy erős reflektorszerű vetítés zajlik a plafonról a földre, és nekünk ezen kell átsétálnunk. A korszak gyorsan változó és szimultán történő, villogó képei és a mindent körülvevő atmoszférikus zajok teremtik meg a hely hangulatát. A képek és a hangok egymásra rétegződő, zavaros és riasztó sokasága keltik a kíváncsi érzelmeiket a látogatóban, illetve az a furcsa és szokatlan tapasztalás, hogy az ember léptei a vetítésen keresztül vezetnek.

A vetítés videóanyaga az alábbi linken, vagy a qr kód beolvasásával megtekinthető:

https://drive.google.com/file/d/121-NN3AEM6hTm_EAJpYdF93dQ75592i/view?usp=sharing

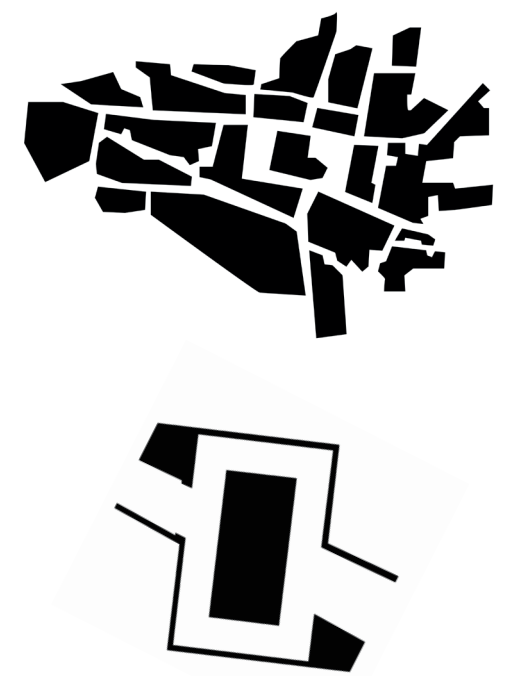
Installációnk második része talán a legkomplexebb tartalmú szakasz. Itt szeretnénk bevinni Franz Kafkát, megmutatva a kapcsolatot a két művész között. Elsősorban mi a Kastélyal és annak szimbolikájával foglalkozunk, de az író többi műve is nagy hatással volt Ország Lilire, ahogy azt a levelezéseiben is említi. Pilinszky János egy 1978-ban készült TV-interjújában így fogalmaz: *“Nézd, nagyon fontos tényező; de hogy mi a kor mondanivalója...? Tudniillik nem biztos, hogy az, amiről beszél. Hát hiszen mikor – nagy példát mondok, ugye – úgy éreztük, Thomas Mann beszél a korról, kiderült, hogy Kafka.”* A Kastélyt olvasva átérzhetjük a kor hangulatait: a kilátástalanságot, a reménykedést valami reménytelen harc értelmében, a szorongást, egy egyre ellenségesebb és szürreálisabb világot, illetve valami messzi és elérhetetlen hatalomhoz való viszonyt. Ez a mű egy nagyon fontos regénye a 20. századnak, magába foglalja mindazt, ami körbevette akkoriban az embereket, és személyesen is fontos volt Ország Lilinek és a környezetének is. Tehát maga a regény is fontos Ország Lili művészetének értelmezése kapcsán, de maga Kafka is fontos személy.

Ennek a helyszínek a téri elrendezését is a Kastély ihlette. Prágában, Kafka szülővárosában - ami Ország Lilinek is egy nagyon fontos helyszín a prágai régi zsidó temető miatt - a városból a kastély (vár) felé vezető úton futunk bele egy olyan téri szituációba, ami inspirált minket. Egy térre érkezünk, aminek az átellenes oldalán megy tovább az út, de a tér közepén áll egy nagy épülettömeg, amibe beleütközünk, mindenképp ki kell kerülni valamelyik irányba. A szűk és magas térben átélhetjük a szorongató kilátástalanság érzését. Egy döntési helyzet áll előttünk, amiben nem tudjuk, mi alapján kéne választanunk, mindezt a kastély felé vezető úton. A művészeti kontextust gyarapítva és a hangulatot erősítve hoznánk be itt Závada Péter Gondoskodás című kötetéből egy kortárs megzenésített verset. A zene hangulata hozzájárul az elérni kívánt hatáshoz, valamint a vers is karkai (és egyaránt Ország Liliehez is kapcsolható) szimbólumokat használ, ami ebben a környezetben értelmezve tovább erősíti a hely szellemét. Továbbá fel szeretnénk használni Bálint Endre A Kastély 1964-es kiadásához készült linóleummetszet grafikáit is, ő Ország Lili személyes barátja, egy időben mestere és munkatársa, illetve aktív levelezőtársa volt.

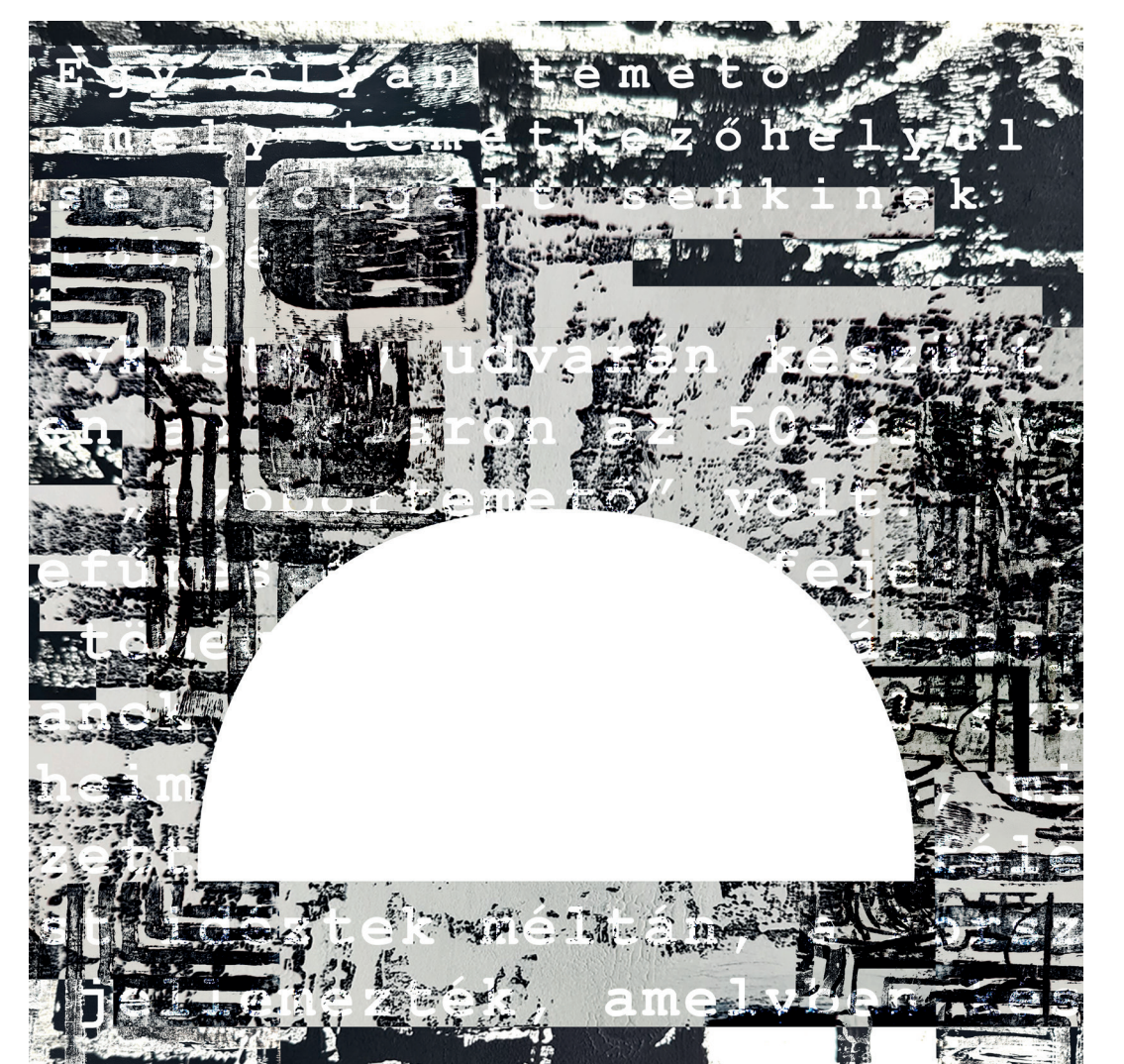

Bálint Endre A Kastélyhoz készült grafikái

A harmadik helyszínen Ország Lili két festményéből indultunk ki, az egyik a prágai régi zsidó temetőt ábrázoló „Vizio” illetve „A Kiscelli Múzeum udvara” című képek. Az utóbbiról Ország Lili így ír egy levelében: *“A kiscelli kastély udvarán készült kép. Ezen az udvaron az 50-es években „szobortemető” volt. Torzók, lefűrészelt karok, fejek, tagok tömege mészkből, márványból. Olyanok voltak a szürrealisztikus, „unheimlich” környezetben, mint a kivégzett emberek. Halált, félelmet, szorongást idéztek méltán, a korszakot jellemezték, amelyben készült.”* A halállal, gyásszal és a temetkezéssel foglalkozó utolsó szekciót téreleg Pilinszky János 1969-ben Ország Lili római kiállításának bevezetőjéről írt szövegének egy része inspirálta: *“Egy olyan temető, amely temetkezőhelyül se szolgált senkinek többé.”* Ókeresztény és ókori zsidó sírkamrák jutottak eszünkbe, ezeket, illetve az ezekhez vezető kazamatákat, alagútrendszereket szeretnénk megidézni, ami foglalkozik egyrészt a már említett témákkal és érzelmeikkel, másrészt utal Lilinek a múlt idők felé irányuló művészeti pályájára. A későbbi festészeti szakaszaiban kutatót ősi városok, írásjelek fontos részei az életművének. Ez a kiemelten spirituális töltetű, alacsony és szűkös, boltíves hely az utolsó állomás, mielőtt kilépünk a templomtér nagyvonalú kiállítási terébe.

A prágai út vonal téri inspirációja

A templomtérből nézve az útvonalat egy homogén, fekete tömeg foglalja magába, melynek formáját a belső terek határozzák meg. Az így létrejövő tárgyszerű tömeg a kiállítási teret különböző térrészekre osztja.

Az installáció külső burka a templomtér falait kiegészítve további kiállítási felületet biztosít képek, szövegek számára, elképzelésünk szerint szervezi a kiállítást. A kijárat a tér ellenkező végében kap helyet. Installációnk nem tartalmazna semmilyen magyarázó szöveget, a bent megteremtett atmoszférák vannak hatással a látogatókra. Azonban kilépve a kiállítási térbe a bent átéltekkel kiegészítve lehetne felvezetni, bemutatni különböző témaköröket, visszatulva és gazdagítva a nyitó élményeket.

Az installáció kezdőpontja a templom régi főbejáratához szerveződik, ez megközelíthető az épületgyüttesen belül (a csigalépcsőn keresztül), vagy jó idő esetén a főkapun át. Fontos szempont, hogy a kiállítótér csak az installáció bejáratát követően táruljon fel a látogató előtt.

Az első állomás a 9,5x4,6 m-es alapterületű, a templomtérrel megegyező belmagasságú, egykori karzat alatti tér, ahova a vetítés a padlófelületre történik.

Az installációnk tömege szerelt szerkezetű, homogén megjelenésű. A második szakasz a középtengelyen álló boltíves nyíláson közelíthető meg. Az útvonal kezdőszélessége 2 m. A második szakaszon az installáció felfele nyitott, vízszintes lezárása nincs, az oldalsó falak befelé enyhén lejtnek, ezzel is vizuálisan magasztva a teret. A harmadik szakasz boltíves záródású, folyamatosan szűkülő (1,5-1,2 m) szélességű és csökkenő belmagasságú tér.

